

ebeknél, a hatalmas magyar juhász-kutyáknál vannak kifejlődve legjobban e fegyverek: A macskának fogain kívül még éles, hegyes körmei is vannak, melyeket igen gyakran szokott használni és sokszor eredményesen. Alig van kutya, a mely el nem futna a kölykét védő macska pofozása elől. A bika hatalmas szarvai sem megvetendő fegyverek s erős, izmos nyaka sokban hozzájárul ahhoz, hogy szarvait érvényre juttassa. Tényleg igen nagy erőt tud a bika kifejteni nyakával. Egy felzgatott bika elől menekülő kocsis egy szekér mögé futott, a bika nekirohant a szekérnek s egy pillanat alatt izzé-porrá zúzta. Máskor pedig egy bika az öt ingerlő gyermeknek rohant, háromszor a levegőbe hajította szarvával s azután első lábával rátaposott és darabokra szakgatta a szegény fiú testét. A ló fogait és hátsó lábait használja fegyverül. És a ló tudja használni fegyvereit. A pusztán nevelkedett mén egyetlen rúgással agyoncsapja a farkast s nem egyszer az istállóban is használja e fegyverét. A kik már több csatában megfordultak, azt állítják, hogy az igazi huszárló lovasával együtt küzd, beleharap az ellenfél lovának nyakába, sőt nem egyszer az emberbe is és lerántja a nyeregből. A szegény, gyámoltalannak tartott szamarat sem hagyta fegyvertelenül a természet, harapása igen mélyreható és veszedelmes. Oroszországban egészen bátran kint hagyják éjjelre is a mezőn, vagy a cserjésben, nem féltik a farkastól, mert ha a farkas meg is támadja a magában bolyongó szamarat, nem bírja le, a szamar olyanokat harap rajta, hogy rendszeren ott hagyja az ordas a fogát. A kecskék és juhok változatos alakú szarvaikkal és jól kifejlett homlokukkal védelmezik magokat veszély esetén. A tenyésztett fajoknál azonban ez a fegyver kezd mindinkább veszen-

dőbe menni, de a vad állapotban élőknél nagy szerepet játszik az egyén védelmében.

A szarvasbikának fegyvere az agancs. Hogy mily hatalmas fegyver az agancs, azt legjobban tudják azok, a kik már látták azt a gyönyörűen borzasztó látványt, mikor két bika összezsap. Ilyenkor az egyik rendszeren holtan marad a küzdelem színhelyén. A vadkan agyarái szintén nem megvetendő fegyverek, ami kitűnik abból is, hogy a «vasárnapiak» közül nem egy várta ki már a terebélyes tölgy legvastagabb ágán álmodozva (?) a vadkan-hajtás végét. A farkas, róka s a többi ragadozó, mint vérbeli rokonuk, a kutya, harapnak. Fogazatuk még erőteljesebb mint a kutyaé, állkapcsuk nagyobb, erősebb s ennek következtében harapásuk is jelentősen veszedelmesebb a kutyaénál. A nyúl, az üregi nyúl, a mókus, miként a macska, alaposan összekarmolják az embert, ha pusztá kézzel fogják meg őket.

A trópusi vidék állatvilágában úgyszólván ugyan-ezeket a fegyvereket találjuk meg, de jóval fejlettebb alakban. Az oroszlán, a tigris s a többi óriási macskafajok hatalmas, törszerű metszőfogai, erős rágóizmok, izmos végtagjaik s karmaik, mindmegannyi hatalmas fegyverek, melyekkel szemben, ha már »ököltre« meggy a dolog, nincsen ellentállás. Az oroszlán farkának egy legyintésével leüti az embert lábáról s egy csapás czombvastagságú talpával halálra sebzi ellenét. Szájában egy borjúval könnyedén elfut üldözői elől, tíz méternyi rúgrik a nyugodtan legelésző antilopra s egy harapással megöli. Hatalmas fegyver az elefánt orrmánya is. Ez az izomtömeg mint buzogány csap le és összezúz mindent, a mit útjában talál. Roppant erővel emeli vele levegőbe ellenfelét, a földre csapja s oszlopvastagságú lábaival teljesen széttapossa. A

A kutya mulat.

Ez sem nem tollhiba, sem pedig sajtóhiba. Csakugyan. A kutya mulat. Ha én gyermekkoromban ezt az egyszerű mondatot írtam volna az iskolai táblára, hogy »a kutya mulat«, a tanító bácsi bizonyosan szörnyet kaczagott volna. Pedig hát, nincs mit kaczagni rajta. Az igaz, hogy a kutya rendszeren ugat, de azért megesik, hogy néha mulat is. Sőt az én kutyámmal, a Bundással, például gyakran megesik, hogy mulat. Már pedig a Bundás is csak olyan kutya, mint a többi kutya. Ő is ugat. De az az egy megvan benne, hogy igen víg kedélyű egy jószág. Szeret játszani, mulatni.

Ha macskát lát, kapja magát és ucczu neki, nagy sebesen utána iramodik. Nem azért, mintha rossz indulattal volna minden macska irányában. Sőt. A mi macskánk, meg a Bundás igen jó barátok. Erre vall különösen, hogy mindig egy tálból esznek, evés után együtt tartanak sziesztát a nagy eperfa alatt s együtt is alusznak a fászkamrában. De ha idegen macskát lát, azzal azután mulatni akar. Gyakran órahosszat is eljátszik vele. A macska ilyenkor hirtelen felkapaszkodik az eperfára s lesi, a míg a kutya el nem iszkol onnan. A Bundás meg ezalatt nagyokat ugrik a fa derekára. Mind magasabbra iparkodik a fára, pedig jól tudja, hogy el nem éri a macskát. Néha akkorákat ugrik, hogy nagyot nyekken, valahányszor visszaesik és hanyatvágódik a földön. De azért csak ugrik, egyre ugrik. Bizonyosan tetszik neki a dolog, máskülönbben megúnná a hiábavaló erőlködést.

A Bundás a nyáron egy kukoricacsutkát talált az udvaron. A csutka is olyan volt, mint a többi csutka. Ez azonban

úgy látszik, nagyon megtetszett neki. A foga közé szedte és vitte a nagy eperfa alá. Olyan féltékenyen tartogatta szájában mintha legalább is valami pompás falatról lett volna szó.

Mikor az eperfa alá ért, nagy kényelmesen lehasalt a földre, a csutkát pedig maga elé rakta. Egy darabig morogva nézte s azután hol az egyik, hol a másik lábával taszigálta, lökdöste. Majd hirtelen rávetette magát, a foga közé kapta és eszevesztetten végigfutotta vele az udvart. Futás közben többször el is ejtette a csutkát, de nagy gyorsan ismét felkapta és tovább nyargalózott. Ha megunt a furcsa játékot, a csutkát a fáskamrába vitte és egy farakás mögé rejtette.

Persze a dolog eleinte nem tűnt föl nekem. Hiszen a Bundás nem egyszer szedte össze csontot, tollat, rongyot és mi egyetmást az udvaron s hol rövidebb, hol hosszabb ideig eljátszott a talált tárgyakkal. De nagyot bámultam, amikor azon vettem magam észre, hogy a Bundás nap-nap után elveszi a csutkát a kamrából, kiviszi az udvarra és végigjátsza vele a mindennapi komédiát. Csak akkor láttam, hogy a csutka az én Bundás kutyámnak igen kedves játékszere lehetett, mint akár csak a kis fiannak a lovacska, a labda, vagy a papiros süveg.

Én azt hiszem, hogy a Bundás macskának képzelte a csutkát, azért futott vele olyan szenvedelmes indulattal, azért kapta föl nagy hirtelen, hogyha elejtette és azért is ejtette el, hogy rávethesse magát. Szinte meglátszott rajta, hogy jobb szerette volna, ha a csutka is nekiiramodik, mint a macska, hadd legyen kit üldöznie, ki után futnia. Persze, így sokkal mu-jatságosabb lett volna neki a komédia. De hiába bökdöste, hiába noszogatta, hiába nyaggatta, egyre hangosabban csaholva, a csutkát, ez csak nem akarta futásra venni a dolgot. Ekkor azután

trópusi vidékek sajátos állata, az orrszarvú, mint neve is mondja, szintén orrán viseli fegyverét. Ez a roppant hús- és izomtömeg, melyről senki sem tenné fel, hogy gyors mozgásra is képes, hatalmas, erőteljes, disznóéhoz hasonló fejével vakon rohan ellenfelének s az orrán lévő szarvval kímélet nélkül összeroncsolja. A rhinoceros-nak azonban védő fegyvere is van, mely nem más, mint vastag bőre. Bőre mint páncél védi testét minden fegyver ellen, az acélborítású golyó sem képes mindenütt keresztül hatolni rajta, csupán a lágyabb részeken, a czomb belső felén, a hóna alatt lehet megsebezni. Támadó fegyvere, az orrán levő szarv, vagy szarvak, 30—40 centiméter hosszú, erős, vastag szaruképlet; de nem egy öreg példánynak van a normálisnál jóval nagyobb szarva, olykor méternyi hosszúak is akadnak. Kolosszális külsejére nézve nagyon hasonló hozzá a víziló, mely állkapcsában bírja fegyverét. Roppant fogaival csónakokat képes szétmorzsolni, ha teldühödik. Máskülönből otromba, lomha, jómagával is tehetetlen állat, de ha ingerlik, tudatára jön erejének s ilyenkor rendkívül veszedelmes.

A medvék és az emberszabású majmok közül a gorilla szertelen izomerejükön kívül harapással is küzdenek ellenségeikkel. A gorilla két lábra állva támadja meg ellenét és kiszorítja belőle a lelket. Izomereje oly nagy, hogy a puska csövét meg bírja hajlítani s fogaival laposra harapja. A medve szintén két lábra állva támad s borzasztó ölelésével összeroppantja ellenfelének csontjait.

A madarak fegyverei a csőr és a karmok. E fegyverek különösen a ragadozóknál vannak kifejlesztve. A keselyűk ezenkívül szárnyaikat is használják fegyverül; szárnyuk egy csapásával a legerősebb

embert is leteríthetik. Altalában a csőr jól használható fegyver, különösen a ragadozóknál, hiszen majdnem kizárólag evvel szerzik meg zsákmányukat. A sasok karmaik segítségével nagyobb emlősöket is felemelhetnek a levegőbe, mint azt már nem egyszer észlelték.

Vannak olyan állatok is, melyeknek csupán védő fegyvereik vannak. Ilyen a sündisznó, a tarajos süllő (*Histrix cristatus*), melynek 30—40 cm. hosszú, csaknem újjnyi vastag tüskék borítják egész testét, a kloakás állatok közül az *Echidna*-fajok, melyeknek szintén tüskéik vannak. Mint védő fegyver szerepel az öves állatok (*Dasybus*) csontpáncélja, a teknős-bébkák, kagylók, csigák kemény szarunemű, vagy meszes héja, a krokodilus vastag pikkelyei, a rhinoceros és a víziló vastag bőre is. A madarak tolla szintén a védő páncél szerepét játssza. A nagyobb madarak, különösen a ragadozók, fedőtollai oly kemények, hogy a sörét hatástalanul lepattan róluk. A vadludak pehelytollai oly sűrűn és vastagon borítják begyét és hasát, hogy még a ficzkó is gyakran felmondja a szolgálatot.

A vízben élő állatoknál is változatos fegyvereket találhatunk. A rozsmár 50—80 cm. hosszú agyara még a jegesmedvére nézve is veszélyes lehet. A narval 2—3 méter hosszúra megnőtt, csavartalakú meg-görbült foga mint lándzsa szerepel a küzdelemben. A cetek és bálnák farkuk egy csapásával képesek összetörni az üldöző csónakokat s oly hatalmas hullámokat vernek fel vele maguk körül, hogy az üldözők csak a legritkább esetben menekülnek meg.

Az elektromos halak, mint a *Gimnotus electricus*, *Torpedo marmorata*, *Malapterurus electricus*, a *Mormyrus* és a *Gymnarchus* fajok az elektromosságot használják föl fegyverül, melyet testük belsejében fejlesztenek. Az elektromos szikra, melyet testükből

maga kapta föl s bár a szájában tartotta, elképzelte, hogy előtte fut, ő meg színleg üldözte, valamíg kedve telt benne.

A színlelést azonban máskor is észrevettem a kutyámon. Többször megesett, különösen a mikor a mezőn őgyelegtem, hogy a Bundás nagy iramodással, éktelen csaholással futásnak eredt, azután hirtelen megállapodott és úgy tett, mintha rávetné magát valamire s azt szét akarná marcangolni. Nem volt a mezőn semmi, senki, a ki őt futásra bírta volna, eszerint bizonyosan valami képzelt zsákmánynak rohant neki.

Ha a mezei ösvényen, az árok partján libákkal, kacsákkal találkozunk, Bundás mindannyiszor bőzébük ront és szétrebbenti őket. A megijedt szárnyasok szörnyű lármával, kétségbeesett vergődéssel menekülnek a rakoncátlanok kutya elől, a mi persze véghetetlenül tetszik Bundásnak. Annyira mulattatta őt a dolog, hogy még akkor is tovább üzte a játékot, amikor már rég elhagytuk volt a kacsákat, meg a libákat. Elképzelte, hogy az árokparton, a víz mellett megint szárnyasok vannak. Mire nagy iramodással rájuk tört, láthatatlan kacsákat kapkodva a levegőben, hangosan ugatva és mardosva a fűvet, a mit bizonyosan vagy kacsának, vagy libának nézett.

Hányszor megesett vele, különösen a város végén, az országyúton, hogy hirtelen megállapodott, fölkapta a fejét és a fülét hegyezve, a fogát viczorítva, mérgesen kezdett morogni. Azután mardosva, ide-oda futkosott, nyöszörögve, néha nagyot jajdítva. Majd szűkülve futott vissza s a farkát csóválva lekuporodott hozzám. Hát a Bundás ekkor színleg nagy ütközetben vett részt. Elképzelte, hogy a város kutyái megtámadták (a mi egyébkor meg is esett vele) és kemény harcot kellett, hogy vívjon ellentük. És ilyenkor olyan ritka nagymester volt a szín-

lelésben, hogy túltett a színpad legeslegveristább művészen is. Olyan nagy művészettel dühöngött, mérgeskedett, a fogát viczorította és jobbra-balra mardosott, hogy legelőszőr azt hittem, megveszett.

Spencer Herbert meg is mondja, hogy miben áll voltaképpen az állatok játéka. Ő szerinte az állat játéka nem egyéb, mint egyszerű tettetés, még pedig a lét- és fajfentartásra rendszeren hasznos cselekedetek színlelése. Ha az állat játszik, akkor rendszeren szimulál.

Ezekkel a cselekedetekkel az állat megszabadul a fölöslegessé vált ideges erőktől és könnyít magán. Azért iramodik a kutya a képzelt zsákmány után, azért színleli, hogy más kutyákkal marakodik, azért tettei magát, hogy mérgeződik, a fogát viczorítja és harap, mert ezzel könnyít az ő ideges állapotán. A macska, meg az oroszlán is azért játszanak a golyóval, hogy átéljék a támadás izgalmait és ezzel megszabaduljanak a fölöslegessé vált ideges erőktől.

A színlelt létért való küzdelem tehát játékká lesz. Az utánczás élvezetén kívül, még abban leli gyönyörét az állat, hogy tétlen erőket hoz működésbe, a fajjal járó holmi ösztöni ingereket hoz cselekvésbe.

És csakugyan az e fajta játékokat csak amaz állatoknál tapasztaljuk, a melyeknél a szimulált küzdelmek tényleg meg is történnék. A madaraknál ellenben, a melyeknél a létért való küzdelem kevésbbé harcziás alakot öltött, a játékok is szelidebb természetűek.

Vannak azonban madarak, a melyek e tekintetben eltérnek a többtől. Az amerikai fázán (*tetrao cupido*) hímjei a párzás idején s a midőn a nőstények a tojáson ülnek, a kora

bocsátanak, meglehetősen erős, a kisebb állatokat rögtön megöli s a nagyobbakra is veszélyes lehet. Vannak adataink, hogy egy elektromos harcsa villanyszikrájának títése egy lovat is képes elkábítani.

Más halak tüskékkel vannak fölfegyverezve, mint a tüskés úszójúak általában. Egyes fajoknál a nagyobb tüskék aljában méregmirigyek vannak, mint a kígyók méregfogainál s ellenségeiket nemcsak megsebzik, hanem meg is mérgezik. A legtöbb fajnál azonban a méregmirigy nincs jelen s csak szúrással ártanak ellenfelöknek. Ilyen például a durbincs, mely nemegy kezdő horgász kezét szurkálta már össze úgy, hogy a halat ijedtében visszadobta a vízbe. Más halfajoknak a harapása is veszedelmes. Hogy többet ne említsünk, ott vannak a czápafélék, melyeknek harapása még a szárazföldi ragadozókéét is felülmúlja.

A rákok fegyvere a különböző alakú ollók. Hogy az olló, mint fegyver, mennyire felel meg czéljának, elmondhatják azok, a kik már voltak abban a szerencsés helyzetben, hogy fürdés közben egy jókora rák lábuk nagy újjába kapaszkodott. A polypok és a meduzák fegyvere az úgynevezett csalánozó tokocskák, a cnidocysták, melyek az egész test felületen rétegében elvannak terjedve. Ezek a csalánozó tokocskák mind egyike egy-egy hólyagos sejt, melynek belseje maró folyadékkal van kitöltve. E folyadékban úszik egy spirálisan fölcavarodott fonál, mely tövén horgokkal van ellátva. Az állat már pusztá érintésre kiveti e hosszú fonalat s a rajta levő horgok megsértik ellenfelének bőrét s a kilövelt maró folyadék a nyílt sebbe jutva, gyuladást okoz, mely olykor még nagyobb állatokra is veszélyes lehet. Igaz, hogy egy-egy csalánozó tok nagyon kicsiny s egy magában nem sokat árthat, de rendszeren roppant számban vannak

jelen s így együttes hatásuk igen is szembeötlő. Hiszen az alig 3—4 milliméter nagy édesvízi hydrának egy-egy karjában közel 4000 ilyen csalánozó tokocskák van.

A fejlábúak, a *Cephalopodák* fegyvere, a fejen, a szájnylás körül elhelyezett hosszú, hajlékony fogókarok olyanok, mint a kígyók, minden irányban mozgathatók s alsó felületük szívó gödröcskéekkel van ellátva, melyek szintén a megragadott zsákmány erősen tartására szolgálnak. A legközönségesebb fajok az *Octopus vulgaris*, melyet a partmenti lakók igen jól ismernek. Színe a világos szürke és a sötétbarna színek között váltakozik. Rendszeren 20—30 cm. hosszú karjai vannak, de már többször láttak olyanokat is, melyeknek egy méternél is hosszabb karjai voltak. Ha egyszer megfogja áldozatát, többé el nem ereszti, inkább le hagyja tépni karját, semhogy visszahúzná. Az ilyen példányok azután már az emberre nézve is veszedelmesek lehetnek. A régiek természetesen túlozva, azt tartották róla, hogy óriásira megnő s a nagy hajókat is le tudja húzni a tenger fenekére.

Mérges fegyverei vannak egyes csúszó-mászók-nak s némelyik rovarnak. A mérges kígyók úgynevezett méregfogai belül, vagy felületükön csatornásak s e csatornán keresztül bocsátják áldozatuk testébe a halált okozó mérget. Egyes kígyófajok harapása nagyon veszedelmes, mint például a viperáé, a csörgőkígyóé, a szemüveges kígyóé stb. A kígyók más részének fegyvere roppant izomerejük. Az óriás kígyó egy ökör csontjait is össze tudja morzsolni szörnyű szorításával. A mérges rovarok többnyire nem oly veszedelmesek nagyobb állatokra nézve, mint a mérges kígyók, de azért az általuk ejtett seb is sokszor veszélyt okozhat. A pókok, a skorpiók és a százlábúak minden faja többé-kevésbé mérges. A méhek és darazsak

reggeli órákban valami negyven vagy ötvenen összeverődnek és valóságos csatákat vívnak egymás ellen. Ilyenkor az egyik hangosan elkiáltja magát, mire mindannyian megindulnak és kevélykedve, felfuvalkodva mennek el egymás mellett, kihívó pillantásokat vetve egymásra. Azután hihetetlen gyorsasággal és erővel összezsapnak, miközben élesen rikkantva, egy vagy két lábnyi magasságra ugranak.

A kakas alig bújt ki a tojásból, máris megtámadja a társát. Egy vagy két hetes kakasoknak a harcziás játéka nem tartozik épen a ritkaságok közé. A halaknál is igen gyakran tapasztaljuk a harcziás játékkedvet. Néha valóságos hajtóvadászatot rendeznek egymás ellen, még pedig csupa mulatságból. Sőt az alsóbbrendű állatokon, a legyén, szünnyogon, hangyán és némely pókon is többé-kevésbé erőt vesz a játék szenvedelme. A hangyák például hátsó lábaikra állanak és mellső lábaikkal átkarolják társaikat, majd megragadják egymás csápjait és a rágókészülékekkel mardossák egymást, hol a földön hemperegve, hol pedig egymást czipelve.

Legnagyobb a játékkedv a ragadozó, vérengző, húsevő állatoknál. A folytonos küzdelem, amely emez állatok életével jár, egyszersmind kegyetlenné teszi őket. Ezek az állatok olybá veszik a zsákmányt, mint valami életfentartó eszközt. Érzéketlenek az ő szenvedései iránt, sőt gyönyörködnek benne. Mert ezek mintegy kézzelfoghatóbbá, biztosabbá, teljesebbé teszik a győzelmet, a mely szükséges föltétele az ő földi létüknek.

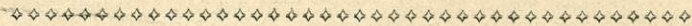
A farkas, meg a róka hosszasan játszanak a zsákmányukkal és gyakorolják magukat, hogyan ragadják meg ismét, ha véletlenül kisiklik a karmaik közül. A macska, ha megharapta az egeret, elereszti és addig nyaldossa, addig piszkálja, amíg

lábra nem kel és szökni akar. Ekkor ismét ráveti magát és tovább folytatja a játékot. A fehérfejű sas (*Falco leucocephalus*) ujjongva felsívít, ha áldozatának végső vonaglását érzi.

A játékkedv már a fiatal állatban is ki van fejlődve. A fiatal kutyák, macskák egymást kergetik, verekednek, marakodnak, de az egész csupán csak játék, merő színlelés. A kecskék hátsó lábukra állanak és úgy törnek egymás ellen, azonban ez a harc is nem egyéb a szilaj dévajkodásnál.

Gyakran azonban megesik, hogy az ártatlan játék komoly fordulatot vesz. Az állatok addig-addig mardossák, karmolják, ingerlik egymást, a míg a folytonos küzdelem, vagy a véletlenül okozott fájdalom fel nem izgatja, el nem mérgesíti őket, mire dühösen törnek egymás ellen s az ártatlan játék véres harczzal végződik.

Gauss Viktor.

A „Steinhund.“

Azóta, hogy e lapok hasábjain megírtam »Lord úr«-nak, az én hűséges vadászkutyámnak a történetét, többen kérdezték tőlem: milyen az a »Gozsdu-féle Steinhund!?!«

Elmondom.

Van a mi városunkban egy mindenki által szeretett és tisztelt úri ember, ki sok más jeles tulajdonságai mellett arról is nevezetes, hogy híres és nevezetes Nimród és hogy ő maga is büszke arra, hogy a kutyaismeret terén városi tekintélynek tartják. Az ő hite és elbeszélése szerint vadászkutyáinak nincsen párja messze földön, azok igazi fajkutyák, tiszta vérűek, előkelő származásúak.